

Postrzeganie osób starszych przez studentów lubelskich uczelni wyższych

Perception of the elderly by students of Lublin universities

Monika Bieniak^{1,2}, Jadwiga Bąk¹, Agnieszka Chrzan-Rodak¹ Marcin Rząca³,
Hanna Kachaniuk³

¹ Studenckie Koło Naukowe przy Katedrze Onkologii i Środowiskowej Opieki Zdrowotnej przy Wydziale Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

² Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

³ Katedra Onkologii i Środowiskowej Opieki Zdrowotnej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Streszczenie

Wstęp. Zarówno w Polsce jak i na świecie postępuje proces starzenia się społeczeństwa. Wizerunek seniorów oraz ich styl życia ulega zmianie, pomimo tego wśród społeczeństwa wciąż panuje wiele stereotypów na temat osób starszych. Ważne zatem jest kształtowanie w społeczeństwie pozytywnego obrazu seniorów oraz edukacja społeczeństwa w zakresie wspierania osób starszych w ich aktywizacji. **Cel pracy.** Celem pracy było zbadanie opinii studentów lubelskich uczelni wyższych na temat osób starszych. **Material i metoda.** Badania przeprowadzono za pomocą kwestionariusza ankiety własnego autorstwa wśród studentów lubelskich uczelni wyższych: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Medycznego, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Uniwersytetu Przyrodniczego. Łącznie w badaniach wzięło udział 424 studentów. **Wyniki.** Średnia wieku badanych wynosił 21 lat ($SD = 2,24$). Wśród skojarzeń ze słowem „starość” studenci najczęściej wymieniali takie pojęcia jak: doświadczenie życiowe (73,8%), emerytura (69,3%), duchowość (60,4%), czas dla bliskich (43,9%). Zdecydowana większość (83%) studentów uważała, iż seniorzy są potrzebni w społeczeństwie i deklarowała pozytywną postawę wobec osób starszych. Aż 87% ankietowanych studentów twierdziło, że integracja międzypokoleniowa jest ważna, jednak w opinii prawie 60% studentów poziom edukacji na temat starości w szkołach jest wystarczający i nie należy go pogłębiać. **Wnioski.** Młodzi ludzie deklarują pozytywną postawę wobec osób starszych, a także uważają ich za osoby potrzebne w społeczeństwie. Doceniają życiowe doświadczenie i wiedzę seniorów, a także fakt posiadania czasu dla rodziny i bliskich. Niewiele młodych osób dostrzega w swoim otoczeniu osoby starsze, które mogłyby otoczyć wsparciem. Wśród najczęstszych powodów studenci wymieniają brak dostrzegania takich osób w swoim otoczeniu oraz brak czasu. (Gerontol Pol 2019; 27; 286-292)

Słowa kluczowe: osoby starsze, seniorzy, opinie studentów, starość, starzenie się

Abstract

Background. The aging process is progressing in Poland worldwide. The image of seniors and their lifestyle is changing, but there are still many stereotypes about elderly people. Therefore, it is important to shape a positive image of seniors in the society and to educate the public about supporting elderly people in their activation. **Aim.** The aim of the study was to examine opinions of students from universities in Lublin about the elderly people. **Material and methods.** The study was conducted using a self-made questionnaire among students of Lublin universities: John Paul II Catholic University of Lublin, Medical University, Lublin University of Technology, Maria Curie-Skłodowska University, University of Economics and Innovation, University of Life Sciences. 424 students took part in the research. **Results.** The average respondents' age was 21 ($SD = 2.24$). Among the associations with the word "senescence", students most often mentioned such terms as: life experience (73.8%), retirement (69.3%), spirituality (60.4%), time for family (43.9%). The vast majority (83%) of the students thought that seniors are needed in society and declared a positive attitude towards the elderly. 87% of respondents said that intergenerational integration is important, however, in the opinion of almost 60% of students, the level of education about aging in schools is sufficient. **Conclusions.** Young people declare a positive attitude towards the elderly people, and also consider them to be needed in the society. They appreciate seniors' life experience and knowledge, as well as having the time for family. Young people do not notice the elderly who need help in their surroundings. The most common reasons, which students mention is the Failing to notice the elderly in students' surroundings and the lack of time are. (Gerontol Pol 2019; 27; 286-292)

Key words: elderly, seniors, student opinions, old age, aging

Wstęp

Zarówno w Polsce, jak i na świecie postępuje proces starzenia się społeczeństwa. Według Głównego Urzędu Statystycznego Polska już w 1967 roku zaczęła wchodzić w zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa, został przekroczony próg starości demograficznej. Prognozy na rok 2030 wskazują, iż liczba osób w wieku emerytalnym będzie wynosiła 9,6 milionów. Polska znajduje się w pierwszej trzydziestce krajów demograficznie starych [1].

Z badań Centrum Badania Opinii Społecznej z 2010 roku wynika, iż osoby starsze w polskim społeczeństwie to osoby samotnie prowadzące gospodarstwo domowe, bądź wraz z życiowym partnerem, będące w średnio dobrej sytuacji finansowej, rzadko angażujących się społecznie, jednak utrzymującymi stałe kontakty z rodziną i znajomymi. Seniorzy najchętniej spędzają wolny czas na aktywnościach pozadomowych jak wyjścia ze znajomymi do kina lub teatru, czytanie prasy i książek oraz oglądanie telewizji. We wspomnianych badaniach 65% respondentów deklaruje zadowolenie z życia [2].

Wizerunek seniorów oraz ich styl życia na przestrzeni lat uległ i nadal ulega istotnym zmianom, jednak wśród społeczeństwa wciąż panuje wiele stereotypów na temat osób starszych. Pomimo tego, że seniorzy we współczesnym świecie to coraz częściej osoby aktywne zawodowo, społecznie oraz fizycznie, a także osoby bardzo dobrze wykształcone i kreatywne to jednak w tym świetle są rzadko przedstawiane. Często dochodzi nawet do zjawiska stereotypizacji oraz marginalizacji społecznej osób starszych i starości. Są to zjawiska negatywne, do których pogłębiania się nie należy dopuścić [3,4].

Działania na rzecz osób starszych są ważne dla społeczeństwa, jak również dla organów państwa, w 2018 roku przyjęty został przez Radę Ministrów dokument pt.: *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*, który stanowi element realizacji polityki społecznej wobec osób starszych wynikającej z ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych. Polityka senioralna ma na celu podejmowanie działań ukierunkowanych na tworzenie warunków godnego i zdrowego starzenia się [5,6].

Ważna jest edukacja społeczeństwa w zakresie wspierania osób starszych w ich aktywizacji oraz kształtowanie w społeczeństwie pozytywnego obrazu seniorów. Ponadto celowym wydaje się zwiększenie kontaktu pomiędzy młodym pokoleniem – uczniów i studentów, a osobami starszymi, ze względu na liczne korzyści wynikające z integracji międzypokoleniowej.

Cel

Celem pracy było zbadanie opinii studentów lubelskich uczelni wyższych na temat osób starszych.

Materiał i metody

Badaniem objęto 424 studentów, których średnia wieku wynosiła 21 lat (SD = 2,24), kobiety stanowiły 86,1% (n = 365) grupy badanej. Badania przeprowadzono w 2019 roku za pomocą kwestionariusza ankiety własnego autorstwa wśród studentów lubelskich uczelni wyższych: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Medycznego, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Uniwersytetu Przyrodniczego. Na przeprowadzenie badań otrzymano zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Lublinie. Badania zostały przeprowadzone zgodnie z zasadami Deklaracji Helsińskiej. Każdy respondent był poinformowany o celu badań oraz ich anonimowości, otrzymał również odpowiedzi na nurtujące go pytania, a także wyraził świadomą zgodę na dobrowolne w nich uczestnictwo. W badaniach wzięło udział 118 studentów kierunków humanistyczno-społecznych, 172 studentów kierunków medycznych oraz 134 reprezentantów kierunków matematyczno-przyrodniczych. Największą grupę stanowili studenci, którzy byli pomiędzy pierwszym, a trzecim rokiem nauki na uczelni wyższej (79,2%), natomiast 20,8% deklaroowało, iż znajduje się pomiędzy czwartym, a szóstym rokiem edukacji. Dane socjodemograficzne zostały przedstawione w tabeli I.

Studenci zostali zapytani również o doświadczenia i relacje z osobami starszymi w ich rodzinach. Co trzeci student deklarował istnienie silnych więzi w jego rodzinie (35,6%; n = 151), co piąty wskazywał na więzi przeciętne, natomiast 3,5% studentów (n = 15) twierdziła, że więzi w ich rodzinach są słabe, spora część studentów nie miała zdania (41,3%; n = 175). 3/4 badanych studentów (75,2%; n = 319) posiadało doświadczenia z osobami starszymi, dziadkowie lub babcie brali czynny udział w ich wychowaniu, prawie 1/4 ankietowanych studentów (22,2%; n = 94) znała swoich dziadków/babcie, jednak nie angażowali się oni w ich wychowanie, pozostała część studentów (2,6%; n = 11) nie miała doświadczeń z dziadkami/babciami lub ich nie znała. Studentów zapytano również czy w ich rodzinach występowała choroba dziadków i czy otaczali opieką swoich bliskich. 27,4% (n = 116) studentów miało dziadków/babcie, którzy chorowali i opiekowali się nimi w czasie choroby, 24,3% (n = 103) studentów miało dziadków/babcie, którzy chorowali, jednak oni nie zajmowali się nimi w cza-

Tabela I. Dane socjodemograficzne badanej grupy

Table I. Sociodemographic data of the examined group

Charakterystyka grupy		n	%
Płeć	kobieta	365	86,1%
	mężczyzna	59	13,9%
Uczelnia	KUL	42	9,9%
	UM	154	36,3%
	Politechnika Lub.	13	3,1%
	UMCS	155	36,6%
	WSEI	2	0,5%
	UP	38	9,0%
	Inne	20	4,7%
Profil uczelni	humanistyczny	118	27,8%
	medyczny	172	40,6%
	mat-przyrodniczy	134	31,6%
Rok studiów	1	91	21,5%
	2	183	43,2%
	3	62	14,6%
	4	24	5,7%
	5	63	14,9%
	6	1	0,2%

Tabela II. Charakterystyka grupy badanej- doświadczenia i relacje z osobami starszymi

Table II. Characteristics of the examined group- experiences and relationships with the elderly

Charakterystyka grupy		n	%
Poziom relacji z rodziną podczas wychowywania	silne więzi	151	35,6%
	przeciętne więzi	83	19,6%
	słabe więzi	15	3,5%
	nie mam zdania	175	41,3%
Doświadczenia z osobami starszymi w rodzinie	dziadkowie/babcie brali czynny udział w moim wychowaniu	319	75,2%
	znam dziadków/babcie, ale nie angażowali się oni w moje wychowanie	94	22,2%
	nie mam doświadczeń z dziadkami/ babciami lub nie znam/nie pamiętam ich	11	2,6%
Występowanie choroby w rodzinie	dziadek/babcia był(a) obłożnie chora, uczestniczyłem/am w opiece nad nimi	116	27,4%
	dziadek/babcia była(a) obłożnie chora, ale nie uczestniczyłem/am w opiece nad nimi	103	24,3%
	dziadkowie i babcie nie chorowali obłożnie	192	45,3%
	nie mam żadnych doświadczeń z dziadkami/ babciami	13	3,1%

sie choroby, 45,3% (n = 192) studentów twierdziło, że ich dziadkowie/babcie nie chorowali dotychczas i nie była potrzebna im pomoc z ich strony, pozostałe 3,1% studentów (n=13) nie miało doświadczeń w tym obszarze. Powyższe dane przedstawia tabela II.

Wyniki

Respondentów poproszono o wskazanie skojarzeń ze słowem „starość”. Studenci najczęściej wymieniali takie pojęcia jak: doświadczenie życiowe (73,8%; n = 313), emerytura (69,3%; n = 294), duchowość i wiara (60,4%; n = 256), czas dla bliskich (43,9%; n = 186), natomiast najrzadziej studenci wskazywali stwierdzenia: radość

Tabela III. Skojarzenia ze słowem „starość”

Table III. Associations with the word “senescence”

Jakie ma Pan/Pani skojarzenia ze słowem „starość”? (wielokrotnego wyboru)	n	%
choroba	173	40,80
bezradność i słabość	159	37,50
potrzeba ciągłej opieki	70	16,50
doświadczenie życiowe	313	73,80
autorytet	156	36,80
wykluczenie społeczne	23	5,4
samotność	154	36,30
radość z życia	28	6,60
aktywność społeczna	14	3,30
niesprawność intelektualna i społeczna	36	8,50
ciężka sytuacja materialna	73	17,20
czas dla bliskich	186	43,90
patriotyzm	75	17,70
duchowość i wiara	256	60,40
rozmyślanie o przeszłości	175	41,30
schyłek życia	143	33,70
złoty wiek	74	17,50
niedołężność	82	19,30
zły wygląd fizyczny	72	17,00
emerytura	294	69,30
Ogółem	424	100,00

z życia (6,6%; n = 28), wykluczenie społeczne (5,4%; n = 23) oraz aktywność społeczna (3,3%; n = 14). Powyższe dane przedstawia tabela III. Zauważono, iż studenci z rodzin wielopokoleniowych istotnie częściej wskazywali takie określenia jak: autorytet (p = ,04969), duchowość i wiara (p = ,01494) oraz rozmyślanie o przeszłości (p = ,00966). W badaniach zauważono istotne statystycznie zależności pomiędzy silnymi relacjami w rodzinie, a wskazywaniem takich pojęć jak: autorytet (p = ,00381), czas dla bliskich (p = ,00003), rozmyślanie o przeszłości (p = ,01062), złoty wiek (p = ,03064). Natomiast choroba dziadków w rodzinach studentów istotnie różnicowała wskazywanie pojęć: potrzeba ciągłej opieki (p = ,00137), wykluczenie społeczne (p = ,03452), aktywność społeczna (p = ,00056), niedołężność (p = ,01443).

Studentów poproszono o ustosunkowanie się do dwudziestu pozytywnych i negatywnych stwierdzeń dotyczących osób starszych. 82,8% (n = 351) studentów deklarowało, iż zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby starsze są potrzebne. Z kolei 72,6% (n = 308) respondentów uważało, że osoby starsze mają duże doświadczenie i wiedzę, a 56,6% (n = 240) sądzi, iż seniorzy zawsze mają czas dla bliskich. Najczęściej ankietowani zgadzali się z takimi negatywnymi stwierdzeniami

Tabela IV. Pozytywne i negatywne stwierdzenia dotyczące osób starszych

Table IV. Positive and negative statements about the elderly

Twierdzenia	Zgadzam się (%)	Mam zdanie pośrednie (%)	Nie zgadzam się (%)
Osoba starsza potrzebuje ciągłej opieki	9,2	63,2	27,6
Osoby starsze są niezależne i samodzielne	13,4	69,6	17,0
Osoby starsze są naiwne	29,2	50,2	20,5
Osoby starsze są nadmiernie zainteresowane życiem innych osób	52,1	36,1	11,8
Pewnych rzeczy nie wypada robić osobom starszym	49,1	27,4	23,3
Osoby starsze mają duże doświadczenie i wiedzę	72,6	24,5	2,8
Osoby starsze są samotne	17,7	60,6	21,7
Osoby starsze są pesymistyczne i smutne	6,1	47,6	46,2
Osoby starsze są pozytywnie nastawione do życia	16,0	76,9	7,1
Osoby starsze są bardzo schorowane	12,5	63,7	23,8
Osobom starszym trudno jest radzić sobie we współczesnym świecie	39,2	47,6	13,2
Osoby starsze są mało cierpliwe	21,2	39,2	39,6
Trudno jest komunikować się z osobami starszymi	13,9	48,1	38,0
Osoby starsze są mało aktywne społecznie	19,1	57,3	23,3
Osoba starsza zawsze ma czas dla bliskich	56,6	36,8	6,6
Osoba starsza stanowi głowę rodu/rodziny	32,3	47,2	20,5
Osoby starsze cieszą się autorytetem	38,9	52,8	8,3
Osoby starsze zawsze są obdarzone szacunkiem	27,1	54,5	18,4
Osoby starsze są zapomniane	20,3	46,5	33,3
Osoby starsze są potrzebne	82,8	14,6	2,6

jak: seniorzy nadmiernie interesują się życiem innych (52,1%; n = 221), pewnych rzeczy nie wypada robić osobom starszym (49,1%; n = 208) oraz seniorom trudno radzić sobie we współczesnym świecie (39,2%; n = 166). Pozostałe wyniki przedstawiono w tabeli IV.

Studenci zostali zapytani o obraz seniorów kreowany przez media. Wśród najczęstszych odpowiedzi respondentów znalazły się takie stwierdzenia jak: media przedstawiają osoby starsze jako potrzebujące wielu leków i porad medycznych (81,8%; n = 347), media przedstawiają osoby starsze jako schorowane (70,3%; n = 298) oraz media przedstawiają osoby starsze jako osoby mające czas dla bliskich (67,9%; n = 288), a także media przedstawiają osoby starsze jako osoby z doświadczeniem i wiedzą (42,9%; n = 182). Studenci pochodzący z rodzin wielopokoleniowych (p = ,00192) oraz studenci wychowani w rodzinach pełnych (p = ,02997) istotnie częściej twierdzili, iż media przedstawiają osoby starsze jako osoby z wiedzą i doświadczeniem. Studenci mający doświadczenia z osobami starszymi, u których dziadkowie brali czynny udział w ich wychowaniu (p = ,01879) oraz studenci pochodzący z rodzin pełnych (p = ,01879) istotnie częściej wskazywali na to, że media przedstawiają osoby starsze jako osoby mające czas dla bliskich.

Zdecydowana większość studentów deklaruwała pozytywną postawę wobec osób starszych (83,2%; n = 353), płeć istotnie różnicowała odpowiedzi, kobiety istotnie częściej niż mężczyźni wykazywały postawę pozytywną wobec osób starszych (p = ,01265), a także istotny wpływ miało posiadane doświadczenia z osobami starszymi, osoby, u których dziadkowie brali czynny udział w ich wychowaniu, prezentowali postawę pozytywną istotnie częściej niż w przypadku osób, u których dziadkowie nie angażowali się w wychowanie (p = ,02332).

82,3% (n = 349) respondentów unikała używania pejoratywnych określeń wobec osób starszych, przy czym płeć ankietowanych studentów istotnie różnicowała odpowiedzi, kobiety częściej niż mężczyźni starały się nie używać określeń pejoratywnych (p = ,00082), a także wpływ znów miało posiadane doświadczenie z osobami starszymi, osoby, których dziadkowie nie brali czynnego udziału w ich wychowaniu istotnie częściej przyznawali się do używania takich określeń (p = ,04146) oraz studenci, którzy nie opiekowali się dziadkami w czasie ich choroby lub też studenci z rodzin, w których nie występowała choroba dziadków również istotnie częściej przyznawali się do używania określeń pejoratywnych (p = ,02090).

87% (n = 369) ankietowanych uważała, iż integracja międzypokoleniowa jest ważna, istotnie statystycznie częściej takie zdanie prezentowały kobiety (p = ,00040).

W opinii 59,2% (n = 251) studentów poziom edukacji na temat starości w szkołach jest wystarczający, kwestię tą różnicują istotnie statystycznie: profil uczelni oraz relacje rodzinne. Studenci uczący się na kierunkach humanistycznych oraz medycznych istotnie częściej byli przekonani o wystarczającym poziomie edukacji na temat starości w szkołach, natomiast studenci studiów matematyczno-przyrodniczych częściej uważali, że poziom ten nie jest wystarczający (p = ,00220), podobnie twierdzili studenci, którzy określają relacje w swojej rodzinie jako słabe (p = ,03877). 71,5% (n = 303) studentów uważała, iż nie ma potrzeby zwiększania zakresu edukacji na temat starości w szkołach, w tym przypadku odpowiedzi istotnie statystycznie różnicowały: płeć, profil uczelni oraz rok studiów. Kobiety (p = ,01900), osoby studiujące na kierunkach medycznych (p = ,00002) oraz studenci 1-3 rok (p = ,00082) istotnie częściej wskazywali, iż nie ma potrzeby zwiększania poziomu edukacji na temat starości w szkołach.

Zdecydowana większość badanych nie utrzymywała regularnego kontaktu z osobami starszymi (84,2%; n = 357). Najczęściej wymienianą przyczyną był brak dostrzegania osoby starszej w otoczeniu (59,5%; n = 138) oraz brak czasu (22,8%; n = 53).

Omówienie

Według danych Centrum Badania Opinii Społecznej z 2009 roku 87% ankietowanych uważało, iż seniorzy są potrzebni społeczeństwu, a najbardziej przychylnie im były osoby od 35 do 44 roku życia, natomiast wraz z wiekiem ta przychylność malała. 97% badanych doceniała rolę osób starszych w rodzinie oraz uważała, że warto korzystać z ich wiedzy i doświadczenia. 81% badanych stwierdziło, iż ludzie w otoczeniu odnoszą się do seniorów w pozytywny sposób. Jedynie 31% badanych uważała, iż seniorzy nie są odpowiednio szanowani w społeczeństwie. Również w badaniach własnych studenci mieli pozytywny stosunek do seniorów, bardzo cenili ich doświadczenie oraz posiadanie czasu dla bliskich [7].

W badaniach Jursa E. i wsp. prowadzonych w Sano-ku wśród 360 uczniów szkół podstawowych, średnich i wyższych uzyskano mniej optymistyczne wyniki, badani deklaruwali, iż autorytet seniorów w społeczeństwie jest na poziomie średnim (58,1%) i niskim (14,4%). We wspomnianych badaniach bardzo niski autorytet seniorów w społeczeństwie najczęściej stwierdzali studenci (4,2%; p = 0,01). W badaniach autorskich studenci z rodzin wielopokoleniowych, z silniejszymi więzami rodzinnymi oraz posiadający doświadczenie z osobami starszymi między innymi poprzez czynny

udział dziadków w ich wychowaniu wskazywali na autorytet osób starszych, co może wskazywać powyższe jako czynniki warunkujące poziom autorytetu [4].

Z kolei badania Świdorskiej i Kapszewicza przeprowadzone wśród 89 studentów medycyny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wskazują, iż osoby starsze są przedmiotem stereotypizacji oraz marginalizacji społecznej. Osoby starsze są przedstawiane jako nieatrakcyjne, schorowane oraz ograniczone intelektualnie, a także jako osoby samotne, nieszczęśliwe, odizolowane oraz niedoceniane przez społeczeństwo. Sami autorzy kierują pytanie w stronę czytelnika: jak należy wychowywać przyszłe pokolenia, aby ironię i lekceważenie w stosunku do ludzi starszych zamienić na szacunek i chęć czerpania z wiedzy i mądrości osób starszych? A także, jakie działania poczynić, aby zapobiec procesom stereotypizacji oraz marginalizacji starości? [8].

Natomiast w swoich badaniach Miłkowska potwierdziła przyjęte założenia, iż na postawy studentów wobec osób starszych istotny wpływ mają stereotypy myślowe. Według autorki należy podjąć zintegrowane działania społeczne: wczesną edukację społeczeństwa oraz medialną popularyzację wiedzy na temat starości i osób starszych w celu zlikwidowania obecnie istniejących stereotypów, ponieważ postrzeganie osób starszych w kontekście stereotypów jest krokiem wstecz dla społeczeństwa [9]. Również Zawada zaznacza, iż w programach kształcenia na wszystkich etapach edukacja gerontologiczna powinna zostać uwzględniona, ponieważ wiedza ta przyczyniłaby się do obalenia stereotypów dotyczących osób starszych i starości oraz wykształcenia pozytywnych postaw wobec seniorów [10]. W autorskich badaniach studenci nie odczuwali potrzeby zwiększania edukacji na temat starości w szkołach, a trzy piąte ankietowanych twierdziło, że poziom edukacji na temat starości w szkołach jest wystarczający, co w obliczu statystyk mówiących o nasilaniu trendu samotnych osób starszych jest niepokojące.

Statystyki Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, iż w 2011 roku, jedynie 11,1% seniorów zamieszkiwało wielopokoleniowe gospodarstwa domowe, na wsi odsetek gospodarstw domowych składających się z wielu rodzin był wyższy. Zwiększa się liczba osób starszych zamieszkujących samotnie [1]. Błędowski podkreśla problematykę samotności osób starszych oraz ich zapotrzebowanie na wsparcie ze strony społeczeństwa. Istotne jest umożliwianie seniorom integracji ze środowiskiem lokalnym oraz korzystania w pełni z praw obywatelskich i społecznych, szczególnie w zakresie zaspokajania potrzeb opiekuńczych [11]. W badaniach własnych zauważono, iż studenci nie utrzymują regularnego kontaktu z osobami starszymi. Dlatego ważne jest, by

każdym etapie edukacji podkreślać rolę osób starszych w społeczeństwie oraz ukazywać możliwości wspierania ich w zapewnieniu jak najlepszej jakości życia w wielu aspektach.

Kancelaria Senatu w opracowaniu tematycznym: „Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki” z 2011 roku podkreśla, iż seniorzy w strukturze rodziny podnoszą poczucie solidarności międzypokoleniowej oraz stanowią istotne wsparcie w wychowaniu dzieci i wnuków. Działania wobec osób starszych powinny być ukierunkowywane na wzmacnianie aktywności społecznej seniorów poprzez tworzenie klubów seniora, domów pomocy społecznej, uniwersytetów trzeciego wieku, włączanie ich w kreowanie polityki lokalnej oraz wzmacnianie świadczeń materialnych i opieki medycznej [12,13].

Badania własne wskazują, że młodzi ludzie, pomimo iż w większości prezentują pozytywny stosunek do ludzi starszych i uważają, że osoby starsze są potrzebne, to pojawiają się w stosunku do nich również negatywne stwierdzenia takie jak: osoby starsze są nadmiernie zainteresowane życiem innych, pewnych rzeczy nie wypada im robić oraz trudno radzić im sobie we współczesnym świecie, a niewielka część studentów przyznaje się do używania określeń pejoratywnych w stosunku do osób starszych. Tak jak zalecają autorzy wcześniejszych badań należy unikać tego typu zachowań, prowadzą one do tworzenia się negatywnego, nacechowanego stereotypowo obrazu osób starszych i starości w społeczeństwie.

Wnioski

Bardzo ważne jest to, iż młodzi ludzie w większości deklarowali pozytywną postawę wobec osób starszych oraz uważali, że osoby starsze są potrzebne w społeczeństwie. Doceniali ich życiowe doświadczenie i wiedzę, duchowość i wiarę, a także fakt posiadania czasu dla rodziny i bliskich. Studenci uważali, że integracja międzypokoleniowa jest ważna, jednak w ich opinii nie należy pogłębiać edukacji w tym obszarze, ponieważ obecny poziom jest wystarczający. Niestety niewiele młodych utrzymuje regularny kontakt z osobami starszymi. Jako najczęstsze powody nie utrzymywania kontaktu z osobami starszymi oraz regularnej pomocy wskazywali brak dostrzegania takich osób w swoim otoczeniu oraz brak czasu. Studenci wypowiedzieli się też na temat obrazu osób starszych i starości w mediach. Zdaniem studentów media przedstawiają osoby starsze jako schorowane, potrzebujące wielu leków i porad medycznych, ale także jako osoby z doświadczeniem i wiedzą oraz mające czas dla bliskich.

Wyniki badań wskazują, iż istnieją pewne obszary, które należałoby przekształcić. Ważne jest zwiększanie świadomości młodego pokolenia już od najmłodszych lat na temat problemów, z jakimi stykają się seniorzy oraz zachęcanie młodych ludzi do wyjścia na przeciw osobom starszym, które często są samotne i potrzebują wsparcia. Dałoby to z pewnością wiele obopólnych korzyści – osoby starsze mogłyby podzielić się z młodymi swoją wiedzą, mądrością życiową, dobrą radą, na-

tomiast młodzi mogliby wspomóc seniorów w czynnościach, z którymi sobie nie radzą, a także wesprzeć ich poprzez samą obecność czy rozmowę. Przyczyniłoby się to do zwiększenia poczucia solidarności oraz integracji międzypokoleniowej.

Konflikt interesów/ Conflict of interest

Brak/ None

Piśmiennictwo/References

1. GUS. Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050. Studia i analizy statystyczne. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny; 2014.
2. CBOS. Obraz typowego Polaka w starszym wieku. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej; 2010. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_002_10.PDF. Dostęp 16.08.2019
3. Klimczuk A. Rozwój regionalny wobec starzenia się społeczeństwa. W: Szukalski P. (red.). Starzenie się ludności a solidarność międzypokoleniowa. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego; 2014. ss. 149-170.
4. Jursa E, Kolbuch W, Poznańska P i wsp. Wizerunek starości i autorytet osób starszych w opinii młodzieży z uwzględnieniem czynników socjodemograficznych. *Pielęg Zdr Publ.* 2018;8(2):123-8.
5. Uchwała nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.
6. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych. *Dz.U.* 2015 poz. 1705.
7. CBOS. Polacy wobec ludzi starszych i własnej starości. Warszawa; 2009. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_157_09.PDF. Dostęp 5.08.2019.
8. Świdorska M, Kapszewicz P. Stereotypy dotyczące starzenia się i ludzi starych w opiniach studentów medycyny. *Pedagogika Rodziny.* 2015;5(4):185-99.
9. Miłkowska G. Analiza postaw społecznych wobec ludzi starszych na podstawie opinii studentów. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie – Rocznik Polsko-Ukraiński.* 2014;16:177-92.
10. Zawada A. Starość jako wartość – relacje międzypokoleniowe. W: Baloglova B. (red). *Elan vital v priestore medzigeneračných vzťahov.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove; 2010:102-7.
11. Błędowski P. Zaspokajanie potrzeb opiekuńczych ludzi starych. Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce. Warszawa: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych; 2012. ss. 55-62.
12. Opracowanie tematyczne: „Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki”. Warszawa: Kancelaria Senatu Biuro Analiz i Dokumentacji; 2011.
13. Grudziński A. Ludzie starzy w obliczu współczesnych przemian. W: Stala J. (red.). *Człowiek chory i umierający. Możliwości wsparcia i formy pomocy.* Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie; 2014. ss. 61-9.